

ZPŮSOBY ODMĚŇOVÁNÍ DOBROVOLNÍKŮ NA SPORTOVNÍCH AKCÍCH

WAYS OF REWARDING VOLUNTEERS ON SPORT EVENTS

JIŘÍ TVRDÍK

Abstrakt: Tento příspěvek se věnuje jednomu z nejprobíranějších témat mezi dobrovolníky obecně, a tím je odměna. Přestože ne všichni dobrovolníci vykonávají svou činnost s vidinou zisku, stále se najdou jedinci, kteří své rozhodování staví právě na typu odměny, která jim je organizátorem přislíbena. Článek poukazuje na to, že v různých zemích existují rozdílné způsoby odměňování a nemusejí být vždy jen odlišujícím prvkem pro dobrovolníky (např. uniforma), ale zároveň pomáhají pořadateli budovat image i po skončení samotné události.

Klíčová slova: dobrovolnictví, sportovní akce, odměňování

Abstract: This post is about one of the most discussed topics among volunteers in general – reward. Although not all volunteers carry out their activities with a view to profit, there are still individuals who base their decision-making precisely on the type of reward promised to them by the organizer. The article points out that there are different ways of rewards in different countries, and in the case of a uniform, it may not always be a distinguishing element for volunteers, but at the same time it builds the image of the organizer even after the end of the event itself.

Keywords: Volunteering, sports events, rewards

ÚVOD

„Nikdy nezpochybňuj hodnotu dobrovolníků. Noemova archa byla postavena dobrovolníky, Titanic byl postaven profesionály.“

Přestože je dobrovolnictví definováno jako dlouhodobé, plánované jednání člověka ve prospěch druhých a bez nároku na odměnu. Jenže v dnešní moderní a uspěchané době je mnohdy dobrovolnictví na sportovních akcích spíše otázkou obchodu, a i v tomto směru se spousta lidí řídí známým „něco za něco“. Proto by se hodilo pro sportovní akce použít přesnější definici Hladké (2008), která vidí dobrovolníka jako osobu, která dobrovolně pracuje pod úrovní své tržní mzdy. Ani to ovšem neplatí všeobecně. Nicméně existují i takové formy dobrovolnictví,

velmi často dlouhodobého, kde jedinci vykonávají práci bez jakéhokoliv nároku na odměnu a organizace by bez nich nemohla vůbec fungovat. Příkladem jsou například tréninky malých sportovních klubů nebo třeba i jednoty Sokol. Novotný (2011) pak v tomhle případě definuje dobrovolníka jako člověka, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních.

Co však pojmy dobrovolník a dobrovolnictví znamenají pro širší veřejnost? Za svou praxi jsem se setkal s několika názory a dotazy, které byly vždy ovlivněny konkrétní akcí. Nejčastěji přichází otázka typu: „Cože?! A to tady jako děláš zadarmo?!“ Pro mnohé

je dobrovolník jedinec, který nemá co na práci, a tak jde pořádat nějakou 14denní akci. Pro jiné je to blázen, který je schopen všeho nechat, jenom proto, aby mohl na dané akci být. Pro někoho je ale takřka hrdinou, který je ochoten kvůli svému nadšení obětovat veškerý volný čas jen proto, aby se daná akce mohla konat, a on mohl být její součástí. Osobně obdivuji lidi, kteří chodí na sportovních akcích prosit, že jim již směna skončila, ale domů odejít nechtějí a rádi budou dál pracovat.

Většina organizátorů si uvědomuje důležitost dobrovolníků pro svou akci, jejich přístup k nim tomu ale mnohdy neodpovídá. Řada pořadatelů mnohdy jen tak letmo potřese dobrovolníkem za chůze rukou, řekne „děkuji, budu se těšit příště“, a tím je pro ně vše vyřízeno. Jak uvádějí psychologové, jedinec si pamatuje nejvíce první a poslední setkání, ze kterých si následně vytváří svůj celkový dojem z akce, proto je nutné ani jednu z fází procesu nepodcenit.

Hlavním tématem tohoto článku je ovšem porovnání způsobů odměňování dobrovolníků v Čechách a na Slovensku. Je rozdílný, a to dokonce i u stejné akce. A tak se nabízí otázka, proč organizátoři v různých zemích volí odlišný způsob zajištění a přístupu k dobrovolníkům? A je opravdu odměna tím rozhodujícím faktorem?

Odměňování dobrovolníků

I přes fakt, že je samotné dobrovolnictví, přesněji řečeno dobrovolník definován, jak již bylo uvedeno, jako „... člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních...“ (Novotný, 2011), je otázka odměňování jedinců za jejich práci pravděpodobně jednou z nejdiskutovanějších v poslední době. Jak tedy správně dobrovolníka odměnit?

Jisté mantinely tomu nastavuje i právní uchopení dobrovolnické práce v jednotlivých zemích. Na Slovensku je dobrovolník zakotven hned ve dvou zákonech a jeho postavení v legislativě a sportovním prostředím prochází v roce 2022 nemalými změnami. Základní definici dobrovolnictví poskytuje zákon č. 406/2011 Zákon o dobrovolníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov,

kde je „*Dobrovoľníkom fyzická osoba, ktorá na základe svojho slobodného rozhodnutia bez nároku na odmenu vykonáva pre inú osobu s jej súhlasom v jej prospech alebo vo verejný prospech dobrovoľnícku činnosť založenú na svojej schopnosti, zručnosti alebo vedomosti a splňa podmienky ustanovené týmto zákonom, ak dobrovoľnícku činnosť*“. Dobrovolnictví se objevuje i v zákoně o sportu, který řeší i otázku financí. V roce 2015 byl na Slovensku přijat zákon č. 440/2015 Zákon o športe a o zmene niektorých zákonov. Tento zákon pojednává v §1 o sportu, osobách ve sportu, právních vztazích ve sportovní činnosti a zapojení orgánů veřejné moci a orgánů veřejné správy. Ve své podstatě upravuje právní pohled na sport. Nový Zákon o sportu svým článkem XIV novelizoval Zákon o dobrovolnictví v § 6 odst. 2, kdy připustil možnost finanční náhrady za ztrátu času dobrovolníka, který vykonává činnost ve sportu, a to v maximální výši minimální hodinové mzdy za každou odpracovanou hodinu. V roce 2016 se jednalo o částku 2,33 EUR/hodinu, v roce 2022 by však odměna činila 3,71 EUR/hod. Pokud by takovéto „pravidlo“ platilo i v České republice, tak by jedinec od 1. 1. 2022 dostával v návaznosti na nařízení vlády č. 405/2021 Sb., celkem 96,40 Kč/hod. Jenže, jak říkají někteří právníci v nadsázce, je úplně jednoduché pochopit jak dobrovolníka ve sportu vnímá české právo – on podle něj vlastně ani neexistuje. V České republice je od roku 2003 v platnosti zákon č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, který definuje dobrovolníka následovně:

- a) osoba starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,
- b) osoba starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.

V dalších bodech pak tento zákon upravuje, co vše může dobrovolnická činnost být, ale kámen úrazu je pak §2 bod 2, který z dobrovolnictví vylučuje jakoukoliv „...činnost týkající se uspokojování osobních zájmů, anebo je-li vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním

poměru nebo členském poměru“. Mezi tyto akce a činnosti patří v dnešní době velké množství sportovních akcí.

Příkladem, který by pomohl popsat rozdíly odměňování dobrovolníků, by mohl být Olympijský festival Tokio 2020 – totožná akce konaná v obou zemích, která má stejný princip a stejné základy. Každý z organizátorů však zvolil odlišný přístup k odměně pro dobrovolníka. Slovenští organizátoři nabídli svým „dobrovolníkům“ finanční odměnu, která se odvíjela v závislosti na jejich zapojení – jakousi hodinovou mzdou. V Česku pak dobrovolník, jak se říká, „nedostal ani korunu“, obdržel jen uniformu s olympijskou symbolikou a podobným designem, jaký měla originální olympijská kolekce. Uniforma pak dobrovolníkovi při splnění podmínek po skončení akce zůstala a podobně jako na Slovensku se počet kusů v soupravě s počtem odpracovaných dní zvyšoval. Na Slovensku pak bylo pro dobrovolníky připraveno triko s nápisem „CREW“. Sám jsem nad výhodami a nevýhodami jednotlivých nabídek přemýšlel a zajímalo mě, co k jednotlivým přístupům organizátory vede. *„Když dobrovolníkovi zaplatím, očekávám od něho, že k práci přistoupí, jako by to byla opravdu práce v pravé slova smyslu, vlastně ho u nás zaměstnám. Když už ho budu platit, tak předpokládám, že bude pracovat zodpovědně, tak jak má. Mám na něho pak i páku v tom, že když práci patřičně neodvede, nebude za ní následně ani zaplacen. Odměnu dostává až po dokončení práce, tak jak tomu má být.“* (autor rozhovoru si nepřál být uveden, Praha, únor 2022)

Téměř opačného smýšlení byli čeští organizátoři, kteří mají pocit, že: *„Ve sportovním světě je olympijská symbolika ohromně silná, a tak je možnost nosit znak na hrudi velmi*

lákavá. Když dáš člověku uniformu, má pocit, že někam patří, že je součástí komunity, týmu. Ta uniforma prošla několika změnami, kdy jsme například ze všeho odebrali ty nápisy „staff/volunteer/crew“ a teď ty věci vypadají fakt dobře, takže je lidi nosí i rádi. Sám moc dobře víš, že takovou bundu pak nevyhodíš a rád ji nosíš pořád dokola. Třeba já ať už jdu po Praze, anebo na horách, pořád potkávám lidi v tom oblečení. To je skvělý. No a pro nás to má taky výhody, když dokážeme tu značku takhle posílnit a někdo ji hrdě nosí pořád a pořád dokola a je to pro nás i jistá forma reklamy...“ (autor rozhovoru neuveden, únor 2022)

Otázkou je, jak velký význam jakýkoliv hmotný profit pro konkrétního člověka má. Nejednou jsem při náboru dobrovolníků dostal otázku „a co za to budu mít“ a také jsem zažil, jak si někteří jedinci vybírali ze dvou akcí podle toho, kde získají zajímavější odměnu – triko a certifikát, nebo triko, mikina a bunda? Možná je na vině i to, na co Frič (2001) na začátku nového tisíciletí narážel ve svých výzkumech. Podle nich více než polovina populace nechápe roli dobrovolníka ve vyspělé společnosti, a třetina dotázaných byli dokonce jedinci pracující bez nároku na odměnu pro smích. Faktem však je, že dobrovolnické činnosti mají být vykonávány dobrovolně a bez toho, že by se k nim někdo rozhodl podle nabízené finanční odměny. Jak velké procento dobrovolníků se rozhoduje až na základě odměny? Mirovský v roce 2021 publikoval výzkum, ve kterém se právě důležitosti odměn a jiných motivátorů věnoval. Jak ukazuje tabulka č. 1, tak materiální benefity nejsou ani zdaleka tak důležité, jako například emoce, které člověku akce přináší.

Tab.č. 1 Přehled důležitosti benefity

	Pro materiální benefity (např. oficiální dobrovolnická uniforma)	Získat vzpomínky, které mi vydrží celý život
velmi důležité	38	249
spíše důležité	98	95
neutrální	119	21
spíše nedůležité	69	4
velmi nedůležité	42	0
Průměr	3,06	4,6

Zdroj: vlastní zpracování podle Mirovský (2021)

Otázkou je, zda by se změnilo vnímání a přístup dobrovolníků v České republice, kdyby se jim jednoho dne místo uniformy nabídla finanční odměna. Odpovědět na to bohužel neumí ani data získaná z dotazníků nebo z rozhovorů. Jelikož dle výzkumu není odměna nedůležitou záležitostí, lze předpokládat, že by tato změna odezvu vyvolala, velmi pravděpodobně by samotné jádro komunity zůstalo, ale lze reálně očekávat, že by nová situace ovlivnila především jedince, kteří nejsou pevně přesvědčeni o své pozici dobrovolníka. Další jedince by to naopak k dobrovolnictví přitáhlo, ale spíše s vidinou „snadného“ výdělku než s touhou pomoci ostatním. Závěrem je však nutno říci, že ani v tomto směru nelze paušalizovat. Je dobré vědět, s kým pracujete. Někoho nabídkou trička urazíte, že on přece za triko dělat nebude a někdo vám řekne, že ani to triko nechce, že pomůže rád a nepotřebuje za to žádnou odměnu.

SHRNUTÍ

Sám jsem se několikrát zamýšlel nad tím, jak bych se rozhodl, pokud by mě někdo postavil před volbu mezi „českým“ a „slovenským“ modelem. Ve sportovním prostředí jsem vyrůstal a než jsem dostal možnost se podílet na přípravách akcí jako člen organizačních týmů, tak jsem se celé řady takových účastnil jako dobrovolník. Byly akce, u kterých se za pomoc platilo, ba dokonce stále platí, byť jen symbolicky, ale já byl vždy nadšený, když jsme my dobrovolníci dostali uniformu. Pro mě osobně by tedy zvítězil systém český. Nikdo nemůže počítat s tím, že si coby dobrovolník vydělá. Lze tedy počítat s tím, že se přihlásí lidé, které láká práce,

tým, atmosféra. A ze svých zkušeností vím, že vždy jsme byli týmem skvělým. Téměř nikdo neřešil prodlužování služeb ani to, jestli nemá momentálně víc práce než kolega. Na druhou stranu je pravda, že finanční odměna, byť ne vysoká, může přesvědčit lidi s většími znalostmi, organizačními schopnostmi i zkušenostmi. Přesto si myslím, že by stále mělo platit, že dobrovolník je ten, kdo danou práci opravdu chce dělat a peníze pro něj nejsou hlavní motivací.

LITERATURA

FRIČ, P. Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: (výsledky výzkumu NROS a Agnes). Praha: NROS, 2021.

HLADKÁ, M. Význam dobrovolnictví jako specifického lidského zdroje. Aktuální otázky sociální politiky 2008 – teorie a praxe (stránky 20-27). Pardubice: Univerzita Pardubice, fakulta Ekonomicko-správní, 2008. Získáno 26. 02 2022

MIROVSKÝ, Tomáš. Význam psychologického kontraktu a komunikace v udržení motivace dobrovolníků. Diagnostika a poradenství v pomáhajících profesích, 2021, 5(1). ISSN 2570-7612. Dostupné z <http://odborne.casopisy.palestra.cz/index.php/dap/index>.

NOVOTNÝ, Jiří a kol. *Sport v ekonomice*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 512 s. ISBN 978-80-7357-666-0.

KONTAKT

Jiří Tvrđík

Vysoká škola tělesné výchovy a sportu PALESTRA
e-mail: JTvrdik@seznam.cz